

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

DOI: 10.18372/2307-9061.64.16871

УДК 340:355.097.2(045)

І. О. Дробіна,

ад'юнкт

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5839-8563>

М. М. Прохоренко,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1471-9134>

ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ НАГОРОД ВОЛОНТЕРІВ, ЯКІ НАДАЮТЬ ВОЛОНТЕРСЬКУ ДОПОМОГУ ЗБРОЙНИМ СИЛАМ УКРАЇНИ

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського
проспект Повітрофлотський, 28, 03186, Київ, Україна
E-mail: indrobina@gmail.com

Мета статті полягає у здійсненні аналізу правових колізій у системі нагород добровольців, які надають волонтерську допомогу Збройним Силам України, визначенні факторів їх виникнення та шляхів усунення. **Методологічну основу дослідження** склали загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, використання яких дозволило дослідити проблеми вітчизняної системи державних нагород, зокрема заохочень волонтерів, які надають підтримку Збройним Силам України. **Результати:** результатом даної наукової роботи стала розробка теоретичних положень, на основі яких доведено необхідність поділу державних нагород на так звані «військові» та «цивільні» задля забезпечення запобігання створення змішаних правових статусів їх кавалерів. Також авторами запропоновано викласти в нових редакціях статуту державних нагород, затверджені указами Президента України «Про встановлення відзнаки Президента України – ордена «За мужність» від 21 серпня 1996 року № 720/96, «Про встановлення відзнаки Президента України ордена «За Заслуги» від 22 вересня 1996 року № 870/96, «Про встановлення відзнаки Президента України «Орден княгині Ольги» від 15 серпня 1997 року № 827/97. **Обговорення:** вивчення загальноприйнятної практики нагородження волонтерів, які здійснюють підтримку Збройних Сил України, за діяльність, що прямо не передбачена нормативними документами, зумовлюють потребу у подальшому науковому пошуку щодо реформатування системи нагород та перегляду статутів окремих державних нагород з метою приведення їх у відповідність до Закону України «Про державні нагороди», а також розробки конкретних критеріїв нагородження і заохочення осіб, які здійснюють волонтерську діяльність та надають благодійницьку допомогу Збройним Силам України.

Ключові слова: благодійництво; волонтерський рух; волонтерська підтримка; державні нагороди та заохочення; правові конфлікти; Збройні Сили України.

Постановка проблеми та її актуальність. Із осені 2014 року волонтери почали тісну співпрацю з Міністерством оборони України, де було створено Раду волонтерів Міністерства оборони України. Представники волонтерських

організацій були залучені до речового, харчового та медичного забезпечення, деякі з них й до нині працюють у департаментах Міністерства оборони, які відповідають за постачання Збройних Сил України. Головне – волонтери тут по-

казують ефективність своєї діяльності порівняно зі старими армійськими кадрами.

Дуже часто люди та держава забувають наскільки важливо заохочувати тих, хто працює на них. Заохочення демонструють наскільки держава та суспільство вміють цінувати людей. Волонтери повинні відчувати вдячність за свою працю, адже це створює зворотний зв'язок та мотивує волонтерів. Важливість питання заохочення волонтерів, які надають волонтерську допомогу Збройним Силам України визнана на державному рівні чисельними нормативно-правовими актами.

Метою статті є дослідження правових колізій у системі державних нагород волонтерів, які надають волонтерську допомогу Збройним Силам України та аналіз факторів, які впливають на їх виникнення. Надання пропозицій з їх подолання.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблемі правового регулювання шефської допомоги Збройним Силам України як форми благодійної діяльності в деякій мірі присвячена робота І. Автушенко «Шефська допомога військовослужбовцям ЗСУ як складова соціального захисту» [1]. На волонтерський рух як один із засобів протидії загрозам національної безпеки звертали увагу такі науковці як А. Дацюк, В. Садовський, О. Полтораков, Р. Марутян [2]. І. Мазій [3] розглядав організований, правовий механізм впливу державних інституцій на розвиток волонтерства в цілому, а також особливо на волонтерських рух, який відбувається на користь українській армії. А. Бейкун у своїй статті «Шляхи подолання невизначеності соціально-правового статусу осіб зі складу воєнізованих добровольчих формувань та волонтерських організацій» [4] звертає увагу на слабке визначення правового статусу волонтерів Збройних Сил України. В. Вашкович [5] дуже змістовно та ретельно розглянула питання щодо зв'язку нормативно-правового регулювання волонтерської діяльності в Збройних Силах України з нормативно-правовим регулюванням благодійної діяльності; нормативно-правового регулювання волонтерської діяльності у сфері забезпечення обороноздатності держави в тому числі АТО/ООС та врегулювання адміністративно-

правового статусу волонтера-учасника АТО/ООС; правових колізій, що існують у сфері нормативно-правового регулювання волонтерської діяльності у сфері забезпечення обороноздатності держави; стримання та перешкоджання волонтерській діяльності в Збройних Сил України.

Що стосується аналізу системи державних нагород України, то можна навести роботи В. Вороніна «Початок створення чинної нагородної системи незалежної України» [6], М. Михайличенко «Щодо практики відзначення державними нагородами України» [8].

Дослідженням питань нагородження волонтерів, які надають волонтерську допомогу Збройним Силам України, в Україні значної уваги раніше не приділялося. Це пов'язано переважно з тим, що увага науковців поділялася на окремі самостійні напрямки з дослідження самого волонтерського руху на допомогу Збройним Силам України або окремо аналізу системи державних нагород України взагалі незалежно від суб'єктів нагородження ними.

Виклад основного матеріалу. Ані Закон України «Про волонтерську діяльність» [9, абз. 4 та 9 ч. 3 ст. 1], ані Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [10, п. 15 ч. 2 ст. 3; п. 6 ч. 1 ст. 5; ч. 8 ст. 7] не містить спеціальних норм щодо видів заохочення волонтерів саме за волонтерську допомогу Збройним Силам України, але містить спеціальні норми відповідно до напрямків волонтерської діяльності; сфер благодійної діяльності та видів благодійної діяльності відповідно:

- «надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам кримінальних правопорушень, біженцям, внутрішньо переміщеним особам;

- надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях» [9, абз. 4 та 9 ч. 3 ст. 1];

- сприяння обороноздатності та мобілізаційної готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану;

- публічний збір благодійних пожертв для забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності та функціонування Збройних Сил України» [10, п. 15 ч. 2 ст. 3; п. 6 ч. 1 ст. 5; ч. 8 ст. 7].

Спеціальних державних нагород згідно статутів та положень про які нагороджуються виключно волонтери, які надають волонтерську допомогу Збройним Силам України, не існує. Разом із тим, вже склалася усталена звичаєва практика нагородження волонтерів, які надають волонтерську допомогу Збройним Силам України, за внесок і діяльність, яка не підпадає під визначені зазначеними законами України [9, 10] напрями волонтерської діяльності, сфери благодійної діяльності та види благодійної діяльності, які визначені у законах України [9, абз. 4 та 9 ч. 3 ст. 1; 9, п. 6 ч. 1 ст. 5; ч. 8 ст. 7], а також не підпадає і під формулювання статутів та положень про ці державні нагороди, про ще буде йтися нижче.

В чинних указах Президента України волонтери, які надають волонтерську допомогу Збройним Силам України, нагороджені чисельними різновидами державних нагород:

- орденом князя Ярослава Мудрого IV ступеня;
- орденом «За заслуги» III ступеня;
- орденом Богдана Хмельницького III ступеня;
- орденом «За мужність» III ступеня;
- орденом княгині Ольги II та III ступеня;
- медаллю «Захиснику Вітчизни»;
- медаллю «За врятоване життя»;

- відзнакою Президента України медаль «За працю і звитягу»;

- відзнакою Президента України «За гуманітарну участь в антитерористичній операції»;

- відзнакою Президента України - Хрест Івана Мазепи;

- відзнакою Президента України – ювілейна медаль «25 років незалежності України»;

- почесним званням «Заслужений лікар України»;

- почесним званням «Заслужений працівник культури України»;

- почесним званням «Заслужений юрист України».

Така значна кількість нормативно-правових актів з нагородження волонтерів за волонтерську допомогу Збройним Силам України є одночасно показником внеску волонтерів в обороноздатність держави та визнанням державою важливості такого внеску. Разом з тим, особливістю наведених нормативно-правових актів є те, що всі вони в якості обґрунтування заслуг волонтерів для подання з нагородження наводять заслуги, що відрізняються від наведених у статтях 7 та 8 Закону України «Про державні нагороди» від 16 березня 2000 року № 1549-III [11] та статутах і положеннях про ці нагороди.

Осторонь від зазначених указів знаходиться Указ Президента України від 17 лютого 2016 року № 54/2016, через невизначеність в Указі кола нагороджених осіб. У пункті 3 даного Указу міститься загальна норма: «Нагородити відзнакою Президента України «За гуманітарну участь в антитерористичній операції» працівників підприємств, установ та організацій, інших осіб, які залучалися або добровільно забезпечували проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях, здійснювали волонтерську діяльність, перебуваючи безпосередньо в районі проведення антитерористичної операції у період її проведення». Вказана правова норма не носить персональний характер щодо визначення конкретних кандидатів з нагородження, а тому в подальшому слід уникати нагородження невизначеного кола осіб через правову невизначеність вказаної правової норми.

Слід відмітити, що Указ Президента України від 19 серпня 2016 року № 336/2016 «Про нагородження відзнакою Президента України – ювілейною медаллю «25 років незалежності України» волонтерів нагороджено відзнакою Президента України – ювілейною медаллю «25 років незалежності України» разом з учасниками антитерористичної операції та керівниками громадських благодійних та волонтерських організацій.

Наведені в Указі підстави нагородження повністю збіглися з наведеними у пункті 1 Положення про відзнаку Президента України – ювілейну медаль «25 років незалежності України», затвердженого Указом Президента України від 29 квітня 2016 року № 185/2016 та Указі Президента України від 17 лютого 2016 року № 52/2016 «Про встановлення відзнаки Президента України – ювілейної медалі «25 років незалежності України».

Таким чином, в Указі Президента України від 19 серпня 2016 року № 336/2016 «Про нагородження відзнакою Президента України – ювілейною медаллю «25 років незалежності України», зазначена підстава щодо нагородження волонтерів, яка співпадає з аналогічною нормою нагородження, що міститься у Положенні про відзнаку Президента України – ювілейну медаль «25 років незалежності України», затвердженого Указом Президента України від 29 квітня 2016 року № 185/2016 та Указі Президента України від 17 лютого 2016 року № 52/2016 «Про встановлення відзнаки Президента України – ювілейної медалі «25 років незалежності України».

На сьогодні це єдиний випадок співпадіння підстави нагородження волонтерів у відповідному Указі Президента України з підставами викладених у відповідному Положенні щодо даної нагороди.

Народна творчість у нагородній справі дуже гнучка та оперативна, як справжня волонтерська діяльність, і тому існують схожі «громадські» дублікати державних та відомчих нагород або за зовнішнім виглядом або за їх назвою. Так, 29 липня 2016 року Всеукраїнською громадською організацією засновано подібну відзнаку медаль «25 років незалежності України» (Незалежна

Україна)». Згідно із Статутом медалі «25 років незалежності України» (Незалежна Україна) відзнака «25 років незалежності України» (Незалежна Україна) (надалі – медаль) – це недержавна загальноукраїнська відзнака з особливим статусом, започаткована з метою сприяння розвитку громадянської свідомості. Відзнаку започатковано для нагородження за патріотизм, громадську активність та з нагоди 25-річчя державності України.

Подібна ситуація добре спостерігається у дуже близької до державних нагород та геральдики сфери правового регулювання військової форми одягу та знаків розрізнення до неї. Протягом часу з 25.02.1992 по 09.05.2006 у редакції статті 7 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ зберігалися норми щодо яких заборонялося вводити для робітників і службовців незалежно від відомств, у яких вони працюють, форму одягу і відзнаки, подібні до форми одягу і відзнак військовослужбовців. Органи виконавчої влади для зміни існуючої форми одягу та знаків розрізнення своїх працівників, які не є військовослужбовцями, або введення нових зобов'язувалися подавати відповідні пропозиції до Кабінету Міністрів України після їх узгодження з Міністерством оборони України. Носіння військової форми одягу і знаків розрізнення військовослужбовців громадянами, які не мали на те права, заборонялося і тягнуло за собою відповідальність, встановлену законом. Проте мілітаризація суспільства, створення в Україні приватних військових компаній та інших парамілітарних формувань призвели до лобювання усунення у подальшому вказаних норм із Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ.

Стаття 121 «Виготовлення державних нагород та документів, що посвідчують нагородження ними» Закону України «Про державні нагороди України» від 16 березня 2000 року № 1549-ІІІ не містить будь-яких заборон щодо виготовлення подібних до орденів, медалей, нагрудних знаків до почесних звань України, нагрудних знаків лауреатів державних премій України і президентських відзнак, а також до-

кументів, що посвідчують нагородження ними, а містить норму про виготовлення орденів, медалей, нагрудних знаків до почесних звань України, нагрудних знаків лауреатів державних премій України і президентських відзнак, а також документів, що посвідчують нагородження ними, виключно Банкнотом-монетним двором Національного банку України.

Кримінальний кодекс України також не містить норм аналогічних зі статтею 199 «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів» Кримінального кодексу України що стосується виготовлення подібних до державних нагород (орденів, медалей, нагрудних знаків до почесних звань України, нагрудних знаків лауреатів державних премій України і президентських відзнак), а також документів, що посвідчують нагородження ними.

Висновки. Підводячи підсумки, варто зазначити, що в Україні фактично існує система державних нагород, якими заохочуються волонтери за волонтерську допомогу Збройним Силам України. Проте чинні нормативно-правові акти з нагородження волонтерів державними нагородами поки не мають чітких критеріїв, що відображають підстави для нагородження. Такий стан речей свідчить про необхідність уникнення випадків нагородження за заслуги, які не відповідають зазначеним у законі критеріям, чи критеріям, що містяться у затверджених відповідними указами Президента України статутах чи положеннях про ці нагороди; варто переглянути статuti окремих державних нагород з метою приведення їх у відповідність до Закону України «Про державні нагороди» [11], розробити більш конкретні критерії нагородження ними.

Трансформація вітчизняної системи державних нагород повинна передбачати чітке розмежування критеріїв, відповідно до яких, здійснюється нагородження волонтерів відзнакою Президента України та/або орденом. З цією метою

необхідно викласти в нових редакціях статuti державних нагород, затверджених указами Президента України від 21 серпня 1996 року № 720/96 «Про встановлення відзнаки Президента України - ордена «За мужність», від 22 вересня 1996 року № 870/96 «Про встановлення відзнаки Президента України ордена «За Заслуги», від 15 серпня 1997 року № 827/97 «Про встановлення відзнаки Президента України «Орден княгині Ольги».

Необхідно провести більш виразний поділ державних нагород на так звані «військові» та «цивільні» для запобігання створення змішаних правових статусів їх кавалерів.

Література

1. Автушенко І.Б. Шефська допомога військовослужбовцям ЗСУ як складова соціального захисту. *Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка*: зб. матеріалів доп. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів. Київ: ВІКНУ, 2019. С. 51-52.

2. Аналіз державної політики у сфері національної безпеки і оборони України / Дацюк А. та ін. Київ, 2015. С. 25-26. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Analiz-polityky-NB-pravl-final.pdf> (дата звернення 21.09.2022).

3. Мазій І.В. Удосконалення механізмів державного регулювання волонтерської діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 4. С. 152-155.

4. Бейкун А.Л. Шляхи подолання невизначеності соціально-правового статусу осіб зі складу воєнізованих добровольчих формувань та волонтерських організацій. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 20-21 трав. 2015 р. Київ, 2015. URL: <https://ivpp.kpi.ua/wp-content/uploads/%D0%91%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D1%83%D0%BD1.pdf> (дата звернення 21.09.2022).

5. Вашкович В.В. Адміністративно-правове забезпечення волонтерства як складова соціаль-

ної функції держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2018. 19 с.

6. Воронін В.М. Початок створення чинної нагородної системи незалежної України. *Архіви України*. 2013. № 6. С. 5-22.

7. Ковбас І.В. Державні нагороди за законодавством України: системний галузевий аналіз. *Юридичний вісник*. Одеса: Гельветика, 2020. № 1. С. 202-211.

8. Михайличенко М.А. Законодавство України про державні нагороди і практика відзначення ними учасників АТО. *Приватне та публічне право*. 2017. № 1. С. 79-81.

9. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квіт. 2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення 21.09.2022).

10. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення 21.09.2022).

11. Про державні нагороди: Закон України від 16 бер. 2000 р. № 1549-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1549-14#Text> (дата звернення 21.09.2022).

References

1. Avtushenko I.B. Shefska dopomoha viiskovosluzhbovtciam ZSU yak skladova sotsialnoho zakhystu. *Molodizhna viiskova nauka u Kyivskomu natsionalnomu universyteti imeni Tarasa Shevchenka: zb. materialiv dop. uchasn. vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh, adiunktiv, slukhachiv, kursantiv i studentiv*. Kyiv: VIKNU, 2019. S. 51-52.

2. Analiz derzhavnoi polityky u sferi natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy / Datsiuk A. ta in. Kyiv, 2015. S. 25-26. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Analiz-polityky-NB-pravl-final.pdf> (data zvernennia 21.09.2022).

3. Mazii I.V. Udoskonalennia mekhanizmiv derzhavnoho rehuliuвання volonterskoi diialnosti.

Investytsii: praktyka ta dosvid. 2018. № 4. S. 152-155.

4. Beikun A.L. Shliakhy podolannia nevyznachenosti sotsialno-pravovoho statusu osib zi skladu voienizovanykh dobrovolchykh formuvan ta volonterskykh orhanizatsii. *Pravove rehuliuвання suspilnykh vidnosyn v umovakh demokratyzatsii Ukrainskoi derzhavy: materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 20-21 travnia 2015 r.* Kyiv, 2015. URL: <https://ivpp.kpi.ua/wp-content/uploads/%D0%91%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D1%83%D0%BD1.pdf> (data zvernennia 21.09.2022).

5. Vashkovych V.V. Administratyvno-pravove zabezpechennia volonterstva yak skladova sotsialnoi funktsii derzhavy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Uzhhorod, 2018. 19 s.

6. Voronin V.M. Pochatok stvorennia chynnoi nahorodnoi systemy nezalezhnoi Ukrainy. *Arkhivy Ukrainy*. 2013. № 6. S. 5-22.

7. Kovbas I.V. Derzhavni nahorody za zakonodavstvom Ukrainy: systemnyi haluzevyi analiz. *Yurydychnyi visnyk*. Odessa: Helvetyka, 2020. № 1. S. 202-211.

8. Mykhailychenko M.A. Zakonodavstvo Ukrainy pro derzhavni nahorody i praktyka vidznachennia nymy uchasnykiv ATO. *Pryvatne ta publichne pravo*. 2017. № 1. S. 79-81.

9. Pro volontersku diialnist: Zakon Ukrainy vid 19 kvit. 2011 r. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (data zvernennia 21.09.2022).

10. Pro blahodiinu diialnist ta blahodiini orhanizatsii: Zakon Ukrainy vid 5 lyp. 2012 r. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (data zvernennia 21.09.2022).

11. Pro derzhavni nahorody: Zakon Ukrainy vid 16 ber. 2000 r. № 1549-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1549-14#Text> (data zvernennia 21.09.2022).

Inna Drobina, Mykhailo Prokhorenko

**LEGAL CONFLICTS IN THE SYSTEM OF STATE AWARDS
OF VOLUNTEERS PROVIDING VOLUNTEER ASSISTANCE TO THE ARMED
FORCES OF UKRAINE**

National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi
Povitroflotskyi Avenue, 28, 03186, Kyiv, Ukraine
E-mail: indrobina@gmail.com

*The principal **objective** of the article is the analysis of the legal conflicts in the system of granting the awards to the volunteers, who provide the volunteering assistance to the Armed Forces of Ukraine. In particular, the article defines the decisive factors of the legal conflict as well as the way of their elimination. **The research methods:** the methodological base relies on the general scientific methods and special juridical methods. These methods enabled the authors to investigate the problem of the national system of state awards, particularly the encouragement of volunteers who provide support to the Armed Forces of Ukraine. **Results:** the development of the theoretical provisions is considered as the result of this article. They become the basis for the substantiation of the necessity to divide the state awards into the so-called «military» and «civil» in order to avoid the hybridization of the legal statuses of both awards and their cavaliers. Besides, the authors proposed to amend the statutes of the state awards, approved by the decree of the President of Ukraine «On the establishment of the distinction by the President of Ukraine – «The Order for Bravery» on 21 August 1996 № 720/96, «On the establishment of the distinction by the President of Ukraine – «The Order for Merit» on 22 September 1996 № 870/96, «On the establishment of the distinction of the President of Ukraine – «The Order of Princess Olga» on 15 August 1997 № 827/97. **Discussion:** article examines the generally accepted practice of awarding the volunteers who provide support to the Armed Forces of Ukraine that is not directly stipulated in the regulatory documents. It necessitates the further scientific inquiry as for the reformatting of the system of awards and the revision of the statutes of some state awards in order to bring them into the compliance to the Law of Ukraine «On state awards», as well as the development of clear criteria for awarding and encouraging the people who provide the volunteer and charitable assistance to the Armed Forces of Ukraine.*

Key words: charity; volunteer movement; volunteer support; state awards and encouragement; legal conflicts; Armed Forces of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 02.09.2022